

УДК 929

Олег Полянський, Руслана Труба

ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИХ ЗАСАД ІСТОРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ ОМЕЛЯНА ТЕРЛЕЦЬКОГО)

Зроблено спробу розкрити особливості теоретико-методологічних засад просопографічного історичного дослідження, визначити його понятійний і категоріальний апарат.

Ключові слова: просопографія, метод, особистість, О. Терлецький, дослідження.

У сучасній українській історіографії чимало уваги приділяється біографістиці та просопографії – спеціальним історичним дисциплінам, які суттєво розширюють можливості всебічної реконструкції історичного процесу взагалі та ролі у ньому конкретної людини зокрема. Якщо біографістика зосереджується на висвітленні у хронологічній послідовності життєвого шляху особи, не акцентуючи на суспільних чинниках, що впливали на особливості цього шляху, то просопографія наголошує на соціальних аспектах становлення та розвитку особистості і включає в себе такі компоненти, як походження особи, її генеалогічне коріння, родинне і суспільне оточення, освіту, службу кар'єру, участь в суспільно-політичному й громадському житті і навіть такі характеристики, як вдача, темперамент, внутрішній світ, захоплення, особисто-інтимне життя [1, с. 427–428].

Власне це дало підстави Я. Дашкевичу зробити висновок, що просопографія – вищий ступінь біографістики. Історик звертає увагу на методологічну вимогу повноцінного і об'єктивного використання джерел. При цьому, в українському контексті такі дослідження мають свою специфіку, пов'язану із бездержавним статусом України і важкими умовами життя народу упродовж багатьох століть. Я. Дашкевич наголошує, що «наукові пошуки і наукові шляхи їх реалізації в ділянці української біографістики та просопографії мусять іти в об'єктивному, повноцінному і світовому руслі. Теми табу, навіть якщо, вони на перший погляд, шокують, мусять бути висвітлені й не залишатися поза кадром, бо в такому випадку вони стають предметом негідних спекуляцій. Ми маємо займатися олюдненням живих індивідуалізованих облич, а не виготовленням манекенів – носіїв певного стандартного набору анкетних біографічних даних» [2, с. 47].

Стосовно виявлення, відбору, аналізу та інтерпретації джерел привертають до себе увагу праці відомого польського дослідника Єжи Топольницького, зокрема монографія «Як ми пишемо і розуміємо історію». Він зауважує, що історик сприймає джерела крізь призму своїх знань та цінностей і вони є лише стартовими майданчиками для праці історика: «джерела – це нитки, що пов'язують історика з минулим [...] Вони не пов'язані з якоюсь існуючою дійсністю, натомість самі є конструкціями цієї дійсності, або ж, метафорично кажучи, є нитками, що пов'язують нас зі свідомістю авторів джерел. Про безпосередні джерела можна сказати, що це вирвані з контексту фрагменти минулої дійсності і без зв'язку із свідомістю історика [...] взагалі не можуть функціонувати як джерела» [3, с. 340].

Теоретичні постулати методології історії Є. Топольницького розвинули його учні – Войцех Вжосек та Ева Доманська. Так, В. Вжосек вважає, що від жодної історіографії не варто очікувати остаточної, універсальної чи абсолютної істини. «Не можна очікувати, – пише він, – що історіографія зреститує світ таким, яким він був, або хоч відтворить події такими, якими вони були [...]. Образ цього світу, який дає нам історіографія, – це тільки мисленневий образ і його мовний запис. Цей уявлений історіографією світ не може бути таким, яким був світ дійсний, оскільки не складається з реальних явищ, а є лише образом» [4, с. 172].

У контексті нашого дослідження особливої актуальності набувають роздуми Е. Доманської про те, що історія зараз шукає власного місця серед мультидисциплінарної рефлексії про минуле. У цих пошуках, на її думку, важливе місце посідає «націоналізація історії». «Йдеться про те, – зазначає вона, – щоб, виходячи з ознайомленості із загальносвітовими тенденціями, що панують в сучасній гуманітаристиці та використанні вибраних теорій як інтерпретаційної рамки [...], прагнути до створення власних теоретичних позицій, які могли б увійти до загальногуманітарного та міжнародного обігу [...]. Трактуючи створені в Західній Європі та США теорії як «скриньки зі знаряддями», ми здійснюємо інтелектуальну автоколонізацію (підкреслення наше – Р. Т.), самі себе провінціалізуємо, підтверджуючи, використовуючи мову постколоніалістів, що центр пропонує теорії, а периферія – дослідницький матеріал...» [5, с. 212].

При цьому слід зазначити, що об'єктивна і правдива реконструкція життєпису історичних осіб, повернення до літопису минулого, як пише І. Старовойтенко, «справжніх облич», особливо стосовно фальсифікованих і забутих постатей, можлива за умови відтворення цих образів в усій

багатогранності їх особистих якостей, а не однобоко чи кон'юктурно, лише шляхом зосередження уваги тільки на громадській, політичній, науковій або якійсь іншій діяльності [6, с. 50].

Тому, у просопографічних дослідженнях важливе місце посідає з'ясування питань про походження особи, її генеалогічне коріння, родинне і суспільне оточення, регіон проживання, вчителів, коло знайомих, визначальні фактори у виборі професій та місце навчання, чинники формування світогляду, національну свідомість та ментальність. Паралельно з цими характеристиками важливе місце для створення всебічного образу особистості має врахування таких факторів як вдача, темперамент, доленосні події у приватному житті, включно з особисто-інтимним, фізичне та психологічне самопочуття особи у різні періоди життя, матеріальне становище і таке інше. Врахування цих чинників в історико-біографічному дослідженні дає змогу показати особу не просто відомим діячем, а й звичайною людиною у її щоденному, не лише суспільному, а також особистому житті, тобто максимально різнобічно. Створення якомога повного портрета особистості можливе за умови застосування у просопографічних роботах міждисциплінарних наукових підходів та сучасних методологій історичного дослідження.

Під методологією ми розуміємо сукупність підходів, способів та методів, що застосовуються у процесі наукового пізнання. Вони мають допомогти історик у його дослідженнях. Спробуємо застосувати ці методологічні засади для реконструкції життєвого шляху, громадсько-педагогічної діяльності та аналізу наукової спадщини Омеляна Терлецького.

Така реконструкція, висвітлення внеску в історичну науку, педагогічну, культурно-просвітню сферу дасть конкретний матеріал для концептуальних узагальнень про роль та місце інтелігенції в національно-визвольному русі західного регіону України новітньої доби. Необхідною умовою достовірності такої реконструкції, тобто її обґрунтованості, доказовості, безперечності є принцип історизму й об'єктивності. Історизм – це намагання з'ясувати визначальні тенденції історичного процесу, головні етапи його розвитку, зв'язки між ними, спроби розглянути кінцевий результат. Принцип історизму передбачає врахування соціального, політичного, релігійного, культурного контекстів з огляду на їх роль у житті суспільства, вплив на інтелектуальну діяльність історика. Фактично, історизм – це світоглядний і методологічний принцип, вихідна засада історичного пізнання. Тобто кожен факт необхідно аналізувати у процесі його виникнення, становлення, розвитку і зміни, а це дає змогу показати вплив родинного виховання, професійного середовища, громадськості, суспільно-політичної ситуації на формування поглядів О. Терлецького, його громадянську позицію, наукові і моральні принципи.

Не менш важливим у просопографічному дослідженні є принцип об'єктивності, який передбачає неупереджений, всебічний, науковий (сциєнтичний) підхід до вивчення як особистості самого О. Терлецького, так і сучасних йому історичних процесів в усій їх різноманітності – закономірних і суперечливих, позитивних і негативних, типових і нетипових; мова йде про об'єктивність і суб'єктивність в історичних, в т. ч. просопографічних дослідженнях. Оскільки історичні джерела, зокрема писемні, є продуктом людської діяльності, а історичні знання носять суб'єктивний характер і є результатом інтерпретацій і тлумачень істориків, у даній роботі ми враховували важливі методологічні зауваження Н. Яковенко й П. Рікера.

Так, Н. Яковенко зазначає, що кілька професійно підготовлених, чесних вчених на підставі одних і тих самих фактів можуть написати зовсім різні історії. «Адже, звертаючись до минулого, – пише вона, – дослідник має справу не з фізично існуючим предметом дослідження, а з конструктом власної уяви. [...] Історик зажди залишається дитям своєї доби, тож і в минулому опукло бачить тільки те, що здається «цікавим», «важливим» чи «потрібним» його сучасникам, а в поясненні подій відштовхується від властивих своїй епосі уявлень про історичний процес» [7, с. 3].

П. Рікер, з цього ж приводу, зауважує, що об'єктивним є те, що опрацьоване, впорядковане, осмислене завдяки застосуванню методичної думки, а отже, доступне внаслідок цього для розуміння. При цьому він підкреслює важливість усвідомлення об'єктивності і суб'єктивності в історичних дослідженнях: «...ми передчуваємо, що існує добра й погана суб'єктивність, і ми сподіваємося, що застосування фахових здібностей істориків дасть змогу провести лінію розділу між доброю суб'єктивністю і поганою. [...] Ми сподіваємося, що історія буде історією людей [...] Отаким буде наш шлях: від об'єктивності історії до суб'єктивності історика» [8, с. 29].

Таким чином, усвідомлюючи неможливість досягти абсолютно об'єктивного знання, будемо намагатися на основі різноманітних джерел відтворити життєвий шлях, громадсько-педагогічну діяльність та проаналізувати історичну спадщину О. Терлецького в добу Австро-Угорщини, Польщі, під час Другої світової війни й т. зв. «радянський період». Власне в цьому полягає специфіка і складність даного дослідження. Адже необхідно зібрати, систематизувати й проаналізувати джерельну базу, що сформувалася у чотирьох різних епохах і державах. Враховуючи це, у даній роботі використано різні методи дослідження, загальні для всіх гуманітарних наук, а також спеціальні й міждисциплінарні, адже метод – це одне з найважливіших питань будь-якої науки. До

них належать: історико-генетичний, порівняльно-історичний, проблемно-хронологічний, біографічний, а також методи аналогії, дедукції та індукції, синтезу і аналізу. Використовуючи різні методи історичного дослідження, ми враховували зауваження Й. Дройзена, що «методи – важелі науки», а їх правильне застосування визначає рівень раціональної науки. Методи дослідження не можуть бути довільними, оскільки їх вибір залежить від предмету дослідження, теоретичних концепцій і методологічних принципів, які визначають підхід історика до розв'язання обраної проблематики [9, с. 627].

Застосування історико-генетичного методу, як універсального і гнучкого інструменту дослідження, дало можливість показати загальні закономірності та специфічні особливості історичного процесів останньої третини XIX – середини XX ст., причинно-наслідкові зв'язки тогочасних подій – висвітлити історичні постаті в їх індивідуальності й образності. Цей метод допоміг розкрити сутність життєвого шляху громадсько-педагогічної й наукової діяльності О. Терлецького.

Важливе місце у роботі посів порівняльно-історичний метод дослідження, з допомогою якого вдалося виявити спільні й відмінні риси окупаційних режимів, загальне і специфічне в розвитку історичних процесів і явищ. Власне через цю специфіку чотирьох державних утворень, в яких довелося жити і працювати О. Терлецькому, порівняльно-історичний метод дослідження набув особливого значення і дозволив поглиблено і конкретно на кожному історичному етапі проаналізувати громадсько-педагогічну діяльність та науковий доробок історика.

Порівняльно-історичний логічно і закономірно доповнюється проблемно-хронологічним методом дослідження. Він передбачає поділ більш широкої теми на низку вузьких проблем, кожна з яких аналізується у хронологічній послідовності, завдяки цьому методу вдалося розробити періодизацію життя і наукового доробку О. Терлецького й показати специфіку кожного етапу його життєвого шляху. А біографічний метод дозволив широко показати його родинне оточення, вплив на формування світогляду й моральних засад, наукові контакти й громадські зв'язки.

У дослідженні про О. Терлецького застосовано також метод аналізу й синтезу. Аналіз – це процес розумового або фактичного розкладання цілого на частини, а синтез – поєднання різних елементів досліджуваного предмета в єдине ціле. Аналіз дає змогу вивчити окремі сторони об'єкта, вдатись до наукових абстракцій. У цьому контексті безперечно цікавими є судження О. Прицака, який звертає увагу на те, що оскільки історик не може експериментально відтворити минуле, то мусить проводити свій аналітичний експеримент в суто теоретичному аспекті. «Історія, – пише він, – це міряна лінеарним часом об'єктивна візія минулого [...] Історія не може фізично відтворити минулу дійсність [...], вона досліджує функцію історичних фактів. Історичний факт – найменша самостійна одиниця, що абстрагується на базі аналізу джерел як одноразовий суспільний факт [...], пов'язаний [...] із попередніми і пізнішими фактами у структурі закінчених циклів» [10, с. 25–26].

Ці твердження поглиблює і розширює П. Рікер, який роздумує над методикою й методологією вивчення й використання істориком джерел. Він зазначає, що особливості реконструкції історичних подій на основі джерел полягають у тому, що документ фактично примушують відповідати на поставленні істориком запитання. «Документ не був документом доти, – пише він, – доки історик не подумав поставити йому якимсь запитання й таким чином історик формулює твердження [...] маючи за собою документ і виходячи зі своїх спостережень, тим самим формує історичні факти» [8, с. 30–31].

Історія, яку пише історик, розглядає, аналізує та пов'язує між собою ті події, які вважає важливими дослідник. Саме тут вступає в дію суб'єктивність історика, який творить інтерпретаційні схеми, добирає документи, формулює проблеми, тобто «історик іде від людей минулого зі своїм власним людським досвідом» [8, с. 37].

Українські науковці зазначають, що джерела відкривають свій внутрішній зміст історичному не безпосередньо, а тільки через посередництво питань і конструкцій, з якими історик до них підходить. При цьому повна картина минулого залишається для нас не пізнаною, але те, що історик відновлює, не є свавіллям і фантазією його розуму, оскільки ґрунтується на логіці дослідження, укоріненій у наших раціональних здібностях [9, с. 627].

Ці важливі концептуальні висновки враховано в даному дослідженні, як і метод аналогії, тобто можливості перенесення, порівняння одного явища з іншим. Даний метод спрямований на вивчення подібності й відмінності явищ, дає підстави для гіпотез на основі достовірних фактів. У цьому плані варто звернути увагу на історичну гіпотезу та історичну концепцію. Історична гіпотеза, з одного боку, стимулює розширення джерельної бази дослідження, а з іншого – спонукає до поглиблення теоретичних аспектів історичного пізнання, що супроводжується пошуком нових концептуально-доказових конструкцій. Історична концепція створюється на основі історичної гіпотези і є головним задумом, провідною ідеєю дослідження, за допомогою якої обґрунтовується

вибір об'єкта і предмета дослідження, здійснюється формулювання проблеми, аргументація принципів понять, які в сукупності творять чітку схему своєрідний каркас історичного дослідження [11, с. 13]. У такий спосіб, скажімо, початкова гіпотеза про те, що псевдонім «Даренко» й криптоніми «Д.», «О. Т.» належить О. Терлецькому була доведена за допомогою порівняльно-історичного методу, що дало можливість суттєво розширити науковий доробок вченого.

У роботі широко застосовується й такий загальнонауковий метод, як індукція, тобто такий шлях історичного пізнання, коли на підставі знання про окреме, одичне робиться висновок про загальне і навпаки – від знання загальних закономірностей здійснюється пізнання окремих фактів.

Доля О. Терлецького – це своєрідний унікальний зріз життя галицької інтелігенції, покоління, яке народилося наприкінці XIX ст. і волею обставин змушене було жити, працювати, займатися громадською національно-просвітницькою роботою під чотирма окупаціями. Тому, вивчення особливостей цих чотирьох режимів, сутність їх політики щодо України і українців, через призму його життя і діяльності, дозволяє не просто висвітлити специфіку історії Галичини останньої чверті XIX – середини XX ст., а й дослідити людину як основну субстанцію історичного процесу, змалювати її внутрішній світ, індивідуальні особливості, взаємостосунки з оточенням, ставлення до влади, бачення свого місця у суспільних процесах тощо.

О. Терлецький був вихідцем із священицької родини по лінії батька – Антона Терлецького (1840–1886 рр.), а мати – Кароліна-Тереза Вахнянин (1851–1936 рр.) – рідна сестра відомого діяча Анатолія Вахнянина. Крім найстаршого Омеляна, в сім'ї було ще четверо дітей: Марія (1875–1971 рр.), Осип (1877–1949 рр.), Олена (1880–1964 рр.) та Маркіян (1885–1963 рр.). Він навчався у Ярославській (1884–1886) і Стрийській (1886–1892) гімназіях, де розпочалося формування його світогляду і становлення українознавчих зацікавлень. Впродовж 1892–1896 рр. був студентом філософського факультету Львівського університету, сформувався як науковець. Вирішальну роль у цьому відіграв професор М. Грушевський, який був не лише його викладачем, а й залучив до роботи в НТШ, допоміг підготувати та опублікувати в «Записках НТШ» перші наукові розвідки.

У 1898–1913 рр. працював у Тернополі вчителем у гімназії та професором у Вищій реальній школі. У цьому подільському місті він розпочав свою педагогічну діяльність, яка поруч з науковою і громадською працею стала основним змістом його життя. Реалізовував свій педагогічний потенціал також в академічній гімназії Львова, де поруч із ним працювали відомі представники української науково-педагогічної і культурно-просвітницької думки – Я. Гординський, Ю. Полянський, І. Раковський, Ю. Рудницький, М. Тершаковець та ін. Педагогічна діяльність О. Терлецького продовжувалася також у Чортківській та Львівській гімназіях «Рідної школи», а в умовах тотальної полонізації українського шкільництва в одній із польських гімназій Львова. Очолював Українське педагогічне товариство «Рідна школа» та «Учительська громада»; редагував часописи «Світло», «Народна Просвіта», науково-популярну серію книжечок «Знання». У радянський період був доцентом кафедри історії середніх віків, згодом історії південних і західних слов'ян, а певний час навіть завідувачем останньої. Допустивши його до університетської кафедри, радянський режим встановив тотальний контроль за викладанням, змістом навчальних програм, змушував вивчати праці так званих «класиків марксизму» – К. Маркса, Ф. Енгельса, В. Леніна, Й. Сталіна. Згодом розпочав брутальне цькування за приналежність до львівської історичної школи М. Грушевського.

Окремою сторінкою подвижницької українознавчої праці О. Терлецького є його наукова діяльність, зокрема співпраця з НТШ до якої його залучив ще в 90-х рр. XIX ст. М. Грушевський. У «Записках НТШ» О. Терлецький опублікував свої перші рецензії та наукові статті. У 1921 р. його обрано дійсним членом історико-філософської секції НТШ, згодом він очолював історико-джерелознавчу комісію товариства. Після включення західноукраїнських земель до складу СРСР й УРСР, працював у Львівському відділі Інституту історії України АН УРСР, Інституті суспільних наук АН УРСР.

Особливим напрямком громадської діяльності О. Терлецького була багаторічна праця в товаристві «Просвіта». Упродовж тривалого часу він не лише брав активну участь у його роботі, а й був одним із керівників товариства. Саме «Просвіта» видала низку історичних праць О. Терлецького, в яких найповніше розкрилася історична концепція вченого.

Надзвичайно плідною була праця О. Терлецького в таборах для військовополонених-українців у Німеччині, де займався культурно-просвітницькою діяльністю – читав розмаїті лекції, проводив спеціальні курси, дописував до таборової преси і, врешті, підготував та видав унікальну наукову працю про український табір у Раштаті.

Науковець, педагог, громадський діяч О. Терлецький залишив помітний слід на ниві історії, географії, мистецтвознавства, як один з керівників «Просвіти», «Рідної школи», «Учительської громади», редактор періодичних видань, професор гімназії, доцент університету, старший

науковий співробітник академічного інституту [12]. Вже лише цей перелік дає уяву про цю непересічну особистість нашої національної історії. Всебічне висвітлення життєвого шляху, наукової, педагогічної та громадської діяльності О. Терлецького стало можливим завдяки використанню методологічних засад, заснованих на загальнонаукових принципах об'єктивізму та історизму, системного аналізу і комплексного підходу до джерел, різних методів історичного дослідження.

Список використаних джерел

1. Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. Войцехівська [та ін.]. – Київ: Либідь, 2008. – 520 с. 2. Дашкевич Я. Об'єктивне і суб'єктивне в просопографії / Я. Дашкевич // Український біографічний словник: історія і проблематика створення. Матеріали науково-практичної конференції (Львів, 8–9 жовтня 1996 р.). – Львів, 1997. – С. 40–47. 3. Топольницький Єжи. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної на рації / Єжи Топольницький. – Київ: «КІС», 2012. – 400 с. 4. Вжосек В. Історія-Культура-Метафора. Постановня неklasичної історіографії. Про історичне мислення / В. Вжосек. – Київ: Ніка-Центр, 2012. – 296 с. 5. Доманська Е. Історія та сучасна гуманітаристика: дослідження з теорії знання про минуле / Е. Доманська. – Київ: Ніка-Центр, 2012. – 264 с. 6. Старовойтенко І. Просопографічний портрет особистості у контексті сучасних завдань біографічних та історичних досліджень / І. Старовойтенко // Українська біографістика. – 2008. – Вип. 4. – С. 50–66. 7. Яковенко Н. До читача / Н. Яковенко // Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. – Київ: Генеза, 1997. – С. 3–7. 8. Рікер П. Історія та істина / П. Рікер; [пер. з фр. В.Й. Шовкуна]. – Київ: КМ Академія; Пульсари, 2001. – 396 с. 9. Стельмах С. Методологія історії, методологія історичної науки / С. Стельмах // Енциклопедія історії України: у 10 т. – Київ: Наукова думка, 2009. – Т. 6. – С. 621–627. 10. Прицак О. Походження Русі / О. Прицак // Хроніка 2000. – Київ, 1992. – Вип. 1. – С. 21–28. 11. Полянський О. Вступ до методології історії / О. Полянський // Історія України: проблеми методології та методики. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 128 с. 12. Труба Р. Омелян Терлецький (1873–1958) / Р. Труба. – Львів, 2013. – 84 с. [Серія: Історики України, № 12]; Труба Р. Публікації Омеляна Терлецького на сторінках часописів товариства «Просвіта» / Р. Труба // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія. – Тернопіль, 2014. – Вип. 1: у 2 ч., ч. 1. – С. 218–224; Труба Р. Діяльність Омеляна Терлецького у таборах для військовополонених українців у Німеччині 1916–1919 рр. / Р. Труба // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія. – Тернопіль, 2013. — Вип. 1: у 2 ч., ч. 2. – С. 96–102; Труба Р. Омелян Терлецький і боротьба радянського режиму з львівською історичною школою Михайла Грушевського // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2013. – Вип. 22. – С. 543–556; Полянський О. Історична концепція та історіографічна спадщина Омеляна Терлецького / О. Полянський, Р. Труба // Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів: [зб. наук. статей]. – Львів, 2016. – Вип. 5. – С. 31–52.

Олег Полянський, Руслана Труба

ОСОБЕННОСТИ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ ОСНОВ ИСТОРИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ (НА ПРИМЕРЕ ОМЕЛЯНА ТЕРЛЕЦКОГО)

Статья посвящена рассмотрению теоретических и методологических основ исторического исследования. Авторами сделана попытка раскрыть особенности теоретико-методологических основ просопографического исторического исследования, определить его понятийный и категориальный аппарат.

Ключевые слова: просопография, метод, личность, О. Терлецкий, исследование.

Oleh Polianskyi, Ruslana Ruslana Truba

THE PECULIARITY OF THE THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF HISTORICAL RESEARCH (ON THE EXAMPLE PERSONALITY OF OMELIAN TERLETISKYI)

The article is devoted to theoretical and methodological foundations of historical research. The authors tried to reveal the peculiarities of the theoretical and methodological foundations of historical and prosopographical research and to determine conceptual and categorical apparatus.

Key words: prosopography, methods of historical researches, personality, Omelian Terletsykyi, research.